

Rada rodziców a dane osobowe

JAROSŁAW FELIŃSKI

Czy w kontekście rygorystycznych wymagań RODO rada rodziców jest administratorem danych osobowych? Czy członkowie prezydium rady mogą je gromadzić? W jaki sposób i kto może mieć dostęp do danych w pełnym lub ograniczonym zakresie? Co po zakończeniu prac rady w danym roku szkolnym należy uczynić z danymi pobranymi od rodziców i darczyńców? Postaram się odpowiedzieć na te pytania w niniejszym artykule.

Wprawdzie dość oczywista pozycja i rola rady rodziców jako jednego z organów szkoły (niezależnego – podkreślmy – od innego organu, jakim jest dyrektor) została zdefiniowana w przepisach Prawa oświatowego, jednak w mojej opinii, wynikającej z doświadczenia współpracy z placówkami oświatowymi, dookreślenia w tym kontekście wymaga kwestia gromadzenia i przetwarzania danych osobowych.

Zacznijmy od przykładu z życia szkoły. Na spotkaniu z dyrektorem rodzic stwierdza, że doszło do ujawnienia jego danych personalnych i numeru rachunku bankowego, a także numeru telefonu i adresu e-mail. Domaga się wyjaśnienia przyczyn tego zdarzenia. W odpowiedzi dyrektor prosi o wskazanie okoliczności tego ujawnienia, by

ustalić, czy szkoła ponosi za to odpowiedzialność.

– Trzy lata temu moje dziecko uczęszczało do tej szkoły – wyjaśnia rodzic. – Płaciłem składki na konto rady rodziców, a skarbnik rady na swoim laptopie prowadził ewidencję wszystkich osób dokonujących wpłat. Korespondował z nami e-mailowo, dzwonił w razie potrzeby.

– Ale ta osoba nie podlega moim kompetencjom – stwierdza dyrektor, chociaż w myślach zaczyna się zastanawiać, czy faktycznie tak jest.

– Jednak dane zostały utracone, ujawnione i są w dyspozycji osób nieuprawnionych. Okazuje się, że skarbnik sprzedał laptop w lombardzie, a przedtem nie wykasował danych. Co pan proponuje i kto w tej sytuacji zawinił? – docieka zdenerwowany rodzic.

– Zapytam szkolnego inspektora ochrony danych – zapewnia dyrektor,

coraz bardziej niepewny, czy przypadkiem sam nie ponosi odpowiedzialności.

Spróbujmy rozwiązać ten problem, analizując obowiązujące przepisy.

Dla reprezentacji

Ponieważ w związku ze swoją działalnością szkoła gromadzi szereg danych osobowych (m.in. uczniów, rodziców, nauczycieli, pracowników niepedagogicznych), zobowiązana jest również do ich prawidłowego przekształcania, przesyłania, magazynowania i zabezpieczenia. Zgodnie z RODO służą do tego środki organizacyjne i techniczne zatwierdzone przez administratora w jasnych procedurach. Do wykonywania ustawowych zadań dyrektor szkoły wyznacza inspektora ochrony danych.

Tak więc w przypadku placówki oświatowej sytuacja prawna jest jasna. Inaczej ma się sprawa z organem społecznym, jakim jest rada rodziców. Wprawdzie zakres jej kompetencji i działań został określony przez art. 83–84 pr. ośw., lecz niezdefiniowany wydaje się zakres uprawnień rady do gromadzenia

Podstawa prawna:

- RODO – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz.Urz. UE L 119, s. 1)
- pr. ośw. – ustawa z 14.12.2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 910)

danych osobowych. Czy członkowie RR spełniają kryteria podmiotu nazywanego przez RODO administratorem (zob. *Słowniczek RODO*)?

Zgodnie z art. 83 ust. 1 pr. ośw. *w szkołach i placówkach (...) działają rady rodziców, które reprezentują ogół rodziców uczniów*. Aby móc kogoś reprezentować, należy dokonać jego minimalnej identyfikacji, co w prostej linii prowadzi do konieczności zapoznania się z identyfikacją personalną danej osoby. Jeśli przedmiotem tej reprezentacji byłoby złożenie pisma o określonym charakterze lub celu odpowiedniemu organowi, powstanie dokument z zapisami odnoszącymi się do tej osoby – takie działanie wypełni wprost definicję przetwarzania danych (zob. *Słowniczek RODO*). Z tych ustaleń wynika, że organ społeczny, jakim jest rada rodziców (a co za tym idzie – jej członkowie oraz prezydium), aby móc kogoś reprezentować przed dowolnym innym organem, podmiotem lub organizacją, musi posiadać konkretne dane personalne, np. wnioskodawcy.

Inicjatywy RR i osób wchodzących w jej skład mogą dotyczyć wielu aspektów, np. każdy może imiennie wносить propozycje związane z:

- programem i harmonogramem kształcenia, ze szczególnym odniesieniem do jakości i efektywności procesu zdobywania wiedzy,
- opiniowaniem eksperymentu pedagogicznego,
- wnioskowaniem o ujednoczenie stroju szkolnego,
- projektowaniem planu finansowego placówki,
- bezpieczeństwem powszechnym i wprowadzaniem monitoringu wizyjnego w siedzibie i otoczeniu placówki,
- innymi uzasadnionymi petycjami i wnioskami.

Wymienione kompetencje wiążą się z określonymi działaniami i szeroko pojętym przetwarzaniem danych osobowych wnioskodawców, inicjatorów bądź autorów projektów. Mamy więc do czynienia z gromadzeniem danych osobowych, co potwierdza art. 5 RODO, podkreślający ważne zasady poprzedzające przetwarzanie danych. Wyrażają się one

Słowniczek RODO

- „przetwarzanie” oznacza operację lub zestaw operacji wykonywanych na danych osobowych lub zestawach danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub niezautomatyzowany, taką jak zbieranie, utrwalanie, organizowanie, porządkowanie, przechowywanie, adaptowanie lub modyfikowanie, pobieranie, przeglądanie, wykorzystywanie, ujawnianie poprzez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie, dopasowywanie lub łączenie, ograniczanie, usuwanie lub niszczenie (art. 4 pkt 2 RODO);
- „zbiór danych” oznacza uporządkowany zestaw danych osobowych dostępnych według określonych kryteriów, niezależnie od tego, czy zestaw ten jest scentralizowany, zdecentralizowany czy rozproszony funkcjonalnie lub geograficznie (art. 4 pkt 6 RODO);
- „administrator” oznacza osobę fizyczną lub prawną, organ publiczny, jednostkę lub inny podmiot, który samodzielnie lub wspólnie z innymi ustala cele i sposoby przetwarzania danych osobowych; jeżeli cele i sposoby takiego przetwarzania są określone w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego, to również w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego może zostać wyznaczony administrator lub mogą zostać określone konkretne kryteria jego wyznaczania (art. 4 pkt 7 RODO).

koniecznością zachowania zgodności z prawem, rzetelności i przejrzystości oraz dokonywania oceny przyszłych działań na danych poprzez określenie wyraźnych i prawnie uzasadnionych celów, w tym ograniczenie celów. Ponadto ustawodawca wymaga, aby potencjalnie gromadzone dane były adekwatne, stosowne oraz ograniczone do tego, co niezbędne, w myśl zasady *minimalizacji danych*.

Dla rozliczenia

W myśl art. 84 ust. 6 pr. ośw.: *W celu wspierania działalności statutowej szkoły lub placówki, rada rodziców może gromadzić fundusze*

z dobrowolnych składek rodziców oraz innych źródeł. Zasady wydatkowania funduszy rady rodziców określa regulamin, o którym mowa w art. 83 ust. 4. Do „innych źródeł” należą m.in. darowizny od osób fizycznych lub innych podmiotów.

Aby dochować staranności rozliczenia zadeklarowanych środków, rada ma prawo je gromadzić na subkoncie na koncie szkoły bądź na odrębnym koncie rady rodziców. Jego zasilanie wiąże się z minimalnymi informacjami personalnymi dla uwiarygodnienia dokonania deklarowanej wpłaty przez poszczególnych rodziców. Oznacza to gromadzenie danych w postaci imienia,

nazwiska i numeru rachunku bankowego osoby wpłacającej, a to nic innego jak tworzenie zbioru danych (zob. *Słowniczek RODO*, s. 35). Siłą rzeczy RR również te dane przetwarza, operuje bowiem nimi przy użyciu środków elektronicznej identyfikacji w sposób przyjęty zasadami rozliczeń finansowych. A podmiot, który spełnia warunki przetwarzania w określonym celu i sposobie, wypełnia definicję administratora (decyzja Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych z 1.12.2008 r., DOLiS/DEC-769/08).

Dla komunikacji

Rada rodziców gromadzi również dane personalne niezbędne do codziennych kontaktów z rodzicami, czyli numery telefonów i adresy e-mailowe. Bez personalnej identyfikacji tych osób działanie RR byłoby praktycznie niemożliwe, co przeczyłoby zasadom współżycia społecznego, komunikacji i koniecznym uzgodnieniom. Należy jednak pamiętać o określeniu:

- minimalnej ilości gromadzonych danych,
- sposobu informowania osoby o prawach przysługujących z tytułu przetwarzania jej danych,
- formy oświadczenia woli osoby do dysponowania jej danymi,
- nośników danych (tradycyjne, elektroniczne),
- spełnienia wymagań ochrony nośników,
- sposobu uprawnienia osób mających dostęp do tych danych.

Warto w tym miejscu sięgnąć do art. 24 ust. 1 RODO, który stanowi: *uwzględniając charakter, zakres, kontekst i cele przetwarzania oraz ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych o różnym prawdopodobieństwie i wadze zagrożenia, administrator wdraża odpowiednie środki techniczne i organizacyjne, aby przetwarzanie odbywało się zgodnie z niniejszym rozporządzeniem i aby móc to wykazać. Konieczność wykazania zasadności przetwarzania danych i rozliczalność tych działań*

podkreśla natomiast art. 5 ust. 2 RODO: *administrator jest odpowiedzialny za przestrzeganie przepisów ust. 1 i musi być w stanie wykazać ich przestrzeganie.*

Dla poszanowania prawa

Ustawowym zadaniem prezydium rady rodziców jest opracowanie regulaminu działania RR, który będzie stanowić wykładnię postępowania w zakresie ustawowych uprawnień. Należy w nim określić niezbędne obszary działania rady, kierując się przy tym zasadą zachowania zgodności z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa.

Zapisy regulaminu powinny dotyczyć m.in. trybów opiniowania spraw związanych z działalnością

Zapisy regulaminu powinny dotyczyć m.in. zasad związanych z prawem do prywatności i ochrony danych osobowych

szkoły, warunków współpracy z jej dyrekcją, a w kontekście omawianego tematu również zasad związanych z poszanowaniem prawa do prywatności i ochrony danych osobowych przez osoby zaangażowane w ich gromadzenie (by nie doszło do sytuacji przedstawionej w przywołanym na wstępie artykule przykładowo).

W regulaminie rady rodziców należy określić np.:

- wewnętrzną strukturę i tryb pracy rady,
- tryb przeprowadzania wyborów,
- zasady wydatkowania funduszy RR zebranych na podstawie zadeklarowanych wpłat.

A ponieważ, jak wykazałem, rada rodziców jest administratorem danych osobowych, warto wskazać w regulaminie obowiązki, jakim w związku z tym musi sprostać.

Dla współpracy

Zgodnie z przepisami RODO każdy administrator jest zobowiązany do ustalenia i zatwierdzenia

obowiązujących reguł postępowania w postaci organizacyjnego oraz technicznego zabezpieczenia przetwarzanych danych. Odgrywa to istotną rolę w trakcie bieżącego realizowania zadań zarówno rady rodziców, jak i dyrekcji szkoły, a zyskuje na znaczeniu w przypadku sporu dotyczącego naruszenia danych osobowych.

Za dobrą praktykę należy uznać zorganizowanie przez dyrektora placówki spotkania na temat zadań RR i jej odpowiedzialności. W celu uniknięcia nieporozumień warto zastanowić się nad relacjami pomiędzy tymi dwoma organami szkoły. Porozumienie o współpracy powinno obejmować:

- warunki przyjmowania oraz przechowywania dokumentacji i pism rady rodziców, jeśli znajdują się one na terenie szkoły;
- sposób fizycznego zabezpieczenia dokumentów osobowych, takich jak deklaracje rodziców, wnioski, skargi itp.;
- zasady gromadzenia i przechowywania danych (imienia i nazwiska, korespondencji e-mailowej, numeru konta bankowego rodziców) na nośniku elektronicznym, jeżeli znajduje się on na terenie szkoły;
- sposób uprawnienia pracownika szkoły działającego na rzecz rady do dostępu do danych rodziców;
- formę przekazania dokumentacji kolejnej ukonstytuowanej RR w ustawowo oznaczonych terminach;
- ocenę przydatności złożonych deklaracji rodziców i innych dokumentów osobowych po zakończeniu okresu nauki w placówce.

Na zakończenie wróćmy do przykładu z życia szkoły – kto odpowiada za utracone z laptopa dane rodzica i kto ma mu zadośćuczynić w związku z poniesionymi szkodami? Administrator tych danych, czyli członkowie prezydium rady rodziców.

Jarosław Feliński
jest prezesem
Stowarzyszenia
Inspektorów Ochrony
Danych Osobowych.